

Vaiko teisių gynėjai atkreipia dėmesį, jog 14-17 m. paaugliai - viena jautriausių vaikų grupių, kuriai pagalbos poreikis kasmet išlieka ypač intensyvus. Vien per šiuos metus dėl galimai pažeistų paauglių teisių buvo sulaukta virš 14 tūkst. pranešimų, o įvairių formų smurto atvejų paauglių atžvilgiu fiksuota per tūkstantį. Apie sunkumus, kurie gali paskatinti destruktivų paauglio elgesį, tėvų ir jaunuolių ryšio svarbą bei ženklus, kurie išduoda, jog vaikui reikia pagalbos, mintimis ir patarimais dalijosi įvairių sričių ekspertai, dalyvavę vaiko teisių gynėjų organizuotoje diskusijoje „Paauglystės iššūkiai: smurtas, priklausomybės, savižala. Kaip augti saugiai?“.

Pasak Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos Pagalbos vaikams ir šeimoms skyriaus vedėjos Evelinos Firaitės-Ryliškienės, paauglystė vaikui – ypatingų pokyčių ir išbandymų laikotarpis, kuriame neišvengiamai vyksta virsmas iš laisvo ir žaismingo vaikystės pasaulio į taisyklėmis bei ribomis pasižymintį suaugusiųjų gyvenimą. Ji pastebi, jog kai kurie paauglystėje lydintys iššūkiai tampa vaikų pagalbos prašymu dėl namų, ar kitoje artimoje socialinėje aplinkoje, patiriamų sunkumų.

„Trečdalis mūsų gaunamų pranešimų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų pasiekia iš šeimų, kuriose auga paaugliai. Dažniausiai vaiko teisių gynėjams tenka reaguoti dėl vaikų patiriamo įvairių formų smurto, kurį prieš juos panaudoja patys artimiausi žmonės – tėvai, broliai, sesės, ar kiti gimimai. Apie patirtą skriaudą vaikai vis dažniau išdrįsta pasisakyti bei kreiptis pagalbos patys. Tačiau girdime ir paauglius auginančių tėvų išgyvenimus, kad šiame laikotarpyje jiems tampa sudėtinga susikalbėti ir išlaikyti artimą santykį su savo vaiku. Neretai tėvai, tarsi iš šono stebėdami gana uždarą paauglio gyvenimą, kuriame vis didesnę dalį užima draugai, noras išbandyti psichoaktyvias medžiagas ar spręsti sunkumus vienumoje, kartais net žalojantis, pritrūksta žinių ir įgūdžių, kaip „susigrąžinti“ savo vaiką, įgyti jo pasitikėjimą, turėti galimybę jį apsaugoti“, – sako E. Firaitė-Ryliškienė.

Vaiko teisių gynėja primena, jog paauglystėje, ne ką mažiau nei ankstyvesniame amžiuje, vaikams yra reikalingas tėvų dėmesys, palaikymas ir besąlyginė meilė, tad kiekvienai šeimai svarbu atrasti savų būdų ir veiklų, kurios stiprintų tarpusavio ryšį, gerintų bendravimą bei leistų vaikams su suaugusiaisiais betarpiškai dalintis paauglystės iššūkiais, skatintų drauge juos įveikti.

Psichologė psichoterapeutė Veronika Lakis: savižala dažniausiai prasideda paauglystėje

Paramos vaikams centro psichologė psichoterapeutė Veronika Lakis sako, jog paauglystė yra vienas iš žmogaus raidos etapų, kurio metu vyksta daug pokyčių – paauglio kūne, smegenyse, santykiuose. Šie pokyčiai kelia daug sumaišties ir pasimetimo jaunam žmogui, o viena to išraiškų – galimas destruktivus paauglio elgesys, o kai kuriais atvejais – netgi savižala.

„Savo darbo praktikoje tenka susidurti su atvejais, kai sunkumai neretai slypi šeimoje, kurioje tarsi nelegalu vaikui pykti, rodyti ir išsakyti tai, kas jam nepatinka, tad paauglys, nesutalpindamas savyje viso jausmų intensyvumo, gali pradėti save žaloti. Tačiau savižalą dažnai lemia ne viena, o kompleksinės priežastys – tai gali įvykti dėl paauglio emocinio apleistumo, artimo santykio su šeimos nariais ar bendraamžiais trūkumo, jaučiamos vidinės tuštumos, arba tiesiog noro kažką pajauti, pavyzdžiui, skausmą“, – pastebi psichologė psichoterapeutė V. Lakis.

Ji atkreipia dėmesį, jog paauglystės etape žmogus mokosi atrasti save, suprasti tai, kas jam svarbu ir išbandyti savo galimybes, todėl intensyviai tikrina pasaulio ribas. Tad psichologės nuomone, labai svarbu, kaip aplinkiniai į tai reaguoja. Kartais tėvai ir kiti suaugusieji jaučiasi nuvertinami, negerbiami, todėl nejučia gali įsivelti į galios kovą su paaugliu, todėl V. Lakis primena, jog paauglystėje, siekiant darnaus abipusio santykio, tėvams svarbu išlikti kantriems, supratingiems ir palaikantiems savo vaiką bet kokiuose iššūkiuose.

Roberta Avramenko: paauglystėje tėvams svarbu visapusiškai priimti savo vaiką

SOS vaikų kaimai Lietuvoje įgyvendinamos Multidimensinės šeimos terapijos (MDFT) programos projekto vadovė Roberta Avramenko sako, jog paauglystė vaikams suteikia stiprių patirčių, tačiau dažnai tėvų ir specialistų, dirbančių su paaugliais, siekis išsigilinti į paauglystės tarpsnio ypatumus ir noras jaunuolius geriau suprasti, pastangos atliepti jų poreikius bei individualius išgyvenimus, gali sušvelninti šį visiems sudėtingą laikotarpį.

„Suaugusiesiems svarbu būti pavyzdžiu, kuris mokytų augantį žmogų sąmoningumo. Juk taip, kaip gebame priimti mažų vaikų tantrumus, nerimus ir ašaras, turėtume bandyti priimti ir įvairias paauglio elgesio išraiškas. Tad į vyresnio amžiaus vaiko emocinius pliūpsnius reikėtų reaguoti ramiai, stengiantis „atspindėti“ jo pyktį su empatija ir palaikymu, pavyzdžiui, sakant: „matau, kad tu pyksti“, „girdžiu, kad tau dabar nelengva“. Bandykime suprasti paauglio pykčio ir kitų stiprių emocijų priežastis, o kartu pastebėjime bei įvertinkime gražius dalykus, kuriuos gali dovanoti artimas ir saugus santykis su paauglystės sulaukysiu vaiku – brandesnius pokalbius, jaukias vakarienes, ilgus pasivaikščiojimus, kitas įtraukiančias veiklas“, – vardija R. Avramenko.

Su paaugliais dirbanti specialistė pastebi, jog kai kuriais atvejais destruktivus jaunuolių elgesys – žalingas vartojimas ar savižala – tampa atoveiksmiu tėvų taikomoms auklėjimo priemonėms. Ji mini savo darbo praktikoje sutinkamus pavyzdžius, kai tėvai, susidūrę su paauglio staigiais išvaizdos pokyčiais, intensyviu laisvalaikio bendraamžių grupėse ar dažnu noru svaigintis, užuot ieškoję jautrių sprendimų paauglio atžvilgiu, kartais imasi kraštutinumų – laikinai pasisavina paauglio telefoną ar kompiuterį, „uždaro“ jį kambaryje, įveda namuose griežtas taisykles. Visa tai, pasak R. Avramenko, veda ne į sutarimus ir abipusį supratimą, o iššaukia priešingą efektą.

Umberto Masi: stereotipai, negatyvios nuostatos ir vertinimai gali sustiprinti paauglystės iššūkius

Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos prezidentas Umberto Masi atkreipia dėmesį, jog kiekvienam jaunam žmogui turėtų būti sudarytos aplinkybės jaustis saugiai bet kurioje erdvėje – šeimoje, mokykloje, laisvalaikio vietose. Vis dėlto, pasak jaunimą vienijančių organizacijų vadovo, gana didelė dalis jaunų žmonių mūsų šalyje susiduria su įvairiais iššūkiais, kurie gali neigiamai veikti jų ateitį.

„Smurtas, įvairios priklausomybės ir savižala dar yra šių dienų paauglių realybė, tad norint užtikrinti geresnes sąlygas paaugliams ir jauniems žmonėms spręsti savo kasdienius iššūkius, yra būtina ne tik plėsti ir vystyti jau esamas pagalbos programas, bet įvertinti ir tai, kaip mes kalbame apie jaunus žmones ir paauglius. Negatyvios žinutės ir nuostatos apie jaunuolius viešojoje erdvėje, vyraujantys stereotipai jų atžvilgiu, dažnai sustiprina paauglių patiriamus sunkumus ir juos ne mažina, o augina. Tad visuomenėje svarbu ugdyti gebėjimą skirtingoms kartoms sklandžiai susikalbėti, vertinti vieniems kitus pagarbiai, puoselėti įvairaus amžiaus žmonių galimybes tobulėti, atsiskleisti, išreikšti asmeninį savitumą“, – sako U. Masi.

Jis pabrėžia, jog geras santykis šeimoje gali padėti tėvams aktyviai dalyvauti paauglio gyvenime ir jį geriau suprasti. Tad suaugusiųjų nuoširdus domėjimasis, kas jaunam žmogui yra įdomu, kokie jo poreikiai, palaikymas jo priimtuose sprendimuose, dažniausiai skatina paauglį užsiimti teigiama ir jo asmenybę ugdančia veikla, o kartu sumažina tikimybę jam įsitraukti į paauglystėje patrauklius, tačiau ilgalaikėje perspektyvoje nebūtinai saugius, užsiėmimus.

Visą diskusiją galima pažiūrėti [čia](#).

BNS / Gretos Skaraitienės užfiksuotos renginio akimirkos [čia](#).

Trečdalis vaiko teisių gynėjų gaunamų pranešimų – dėl paauglių,
kurie patiria smurtą, susiduria su priklausomybėmis ir savižala

